

«Сейфуллин оқулары – 18: « Жастар және ғылым – болашаққа көзқарас» халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 18: « Молодежь и наука – взгляд в будущее» - 2022.- Т.ІІ, Ч.ІІ. – Б.33-35

ПРАГМАТИЗМ ЖӘНЕ РОМАНТИЗМ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ

Юнусова Ф., 1 курс студенті

С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан қ.

Қоғамда интеллектуалдық ой еңбекпен, нақты, сапалы іс-әрекетпен өрістес болу үшін ұрпақ болмысы прагматикалық құндылықтармен сусындаған және бәсекеге қабілетті болуы тиіс. Елдің тұрмыс тіршілігімен тыныс алып, өмірімен етене байланысып өскен ұрпақ елі үшін жауапкершілікті мойнына ала алады, дегенмен, бұл мәселе романтикалық құндылықтарды да айналып өтпейді. Сондықтан, осы екі ұғымның концепті жайлы ой қозғасақ. Барлық адамдар романтиктер мен прагматиктерге бөлінеді. Романтиктер эмоционалды тәжірибеге бейім. Романтиктер табиғаттың, өнердің сұлулығын нәзік сезінеді. Олардың көпшілігі өздері өлең, музыка жазады, қарлы шындар мен тұманның, күннің сұлулығына таң қалады. Романтик табиғаты- күшті эмоцияларға, романтикалық импульстарға қабілетті.

Прагматикалық көзқарастағы адамдар, ең алдымен, қабылданатын шешімдердің практикалығын басшылыққа ала отырып өмір сүреді. Оларға тау бұлағының сұлулығыментаң қалдыру қиын. Олар аяғына нық тұрды. Бұлттарда жүрмеңіз. Олар эмоционалды импульстарға немесе кейбір экстравагантты әрекеттерге бейім емес. Олардың өмірі күнделікті жұмыс арқылы қол жеткізуге тырысатын нәтижеге бағытталған.

«Адамдар өмірде еш пайдасы жоқ шешімдер қабылдауға жиі мәжбүр болады. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың прагматистік ұстанымы: нақтылық, дәлдік, тиімділік, пайдалылық, нәтиже, кез келген күрделі ахуалдан тез шығудың жолы, сөзден іске көшу т.б. қағидаларды басшылыққа алады» [1].

Менің бүкіл өмірім таңның атысы немесе күн бату сұлулығы-иә, бәрібір-онсыз мен өмір сүре алмаймын... Мен Романтикпін.

Өмір шахмат сияқты: егер әрбір қадамды есептемесең, барлық іс-әрекеттеріңді ақылмен үйлестірмейсің, және сезімдеріңді екінші орынға қоймасаң, онда сен осы дүниеде өлесің. Мен Прагматикпін.

Кейде романтиктерді армандаушылар мен идеалистер деп атайды. Бірақ олардың ұқсастығы толық емес. Олар бәрінің жақсы болғанын қалайды, бірақ оны кім жасайтынын білмейді.

Психологтар романтик портретін әрқайсымыздың айналамыздағы күнделікті сұр өмірге қанағаттанбаған адам ретінде суреттейді. Ол үшін

мұндай өмір қызықсыз, әділетсіздікке, зұлымдыққа, маскараға және немқұрайлылыққа толы. Онда ерекше немесе батырлық ештеңе жоқ.

Романтик өзінің айналасындағы қызығушылық әлемімен үйлеспейді, ол өмірдің мақсатын мансапқа жету, байлық жинау емес, адамзаттың биік мұраттарына, бостандыққа, бауырластыққа қызмет ету деп санайды. Алайда, бұл адам басқалардың есебінен «жақсы» істеуге дағдыланған.

Қауіпті жағдайда романтик өзін онай құрбан ете алады. Ол есептеуден, күтуден, мойынсұнудан гөрі әдемі өлу маңызды деп санайды. Ол ымыраға келуге дайын емес, және сіз қандай да бір әдемі құндылықтардан бас тартуыңыз керек болған жағдайда ол:

«Адам осылай өмір сүре алмайды!» деп ойыннан шығады.

Романтик алыс, экзотикалық елдер мен халықтарды тартады, олардың әдет-ғұрыптары, өмір салты, Ар-намыс және Парыз ұғымдары бар. Романтиктер адам адамды қорлауға наразылық білдіреді, адамның көтерілуі, босатылуы үшін күреседі. Романтика күшті және жарқын сезімдерге, адамның құмарлықтарына деген қызығушылығымен сипатталады. Сондықтан романтизм үшін бостандықты қорғау өте маңызды-адамның жекетәжірибесі мен іс-әрекеттеріне құқығы.

Заттарға қарама-қарсы көзқарас реалистер мен прагматиктерде кездеседі.

«Құндылықтарды әрекетке, пайдасына және практикалық маңыздылығына қарапқабылдау немесе қабылдамау принципі» [2].

Прагматик-философиялық жүйе ретінде прагматизмнің ізбасары, жақтаушысы. Күнделікті мағынада прагматик-бұл іс жүзінде пайдалы нәтиже алу тұрғысынан өмірге қатысты іс-әрекеттер мен көзқарастар жүйесін құратын адам. «Біз үшін ең жақсы нәрсе

бұл шындық», — деп мәлімдеген, прагматизмнің негізін қалаушы У.Джеймс [3].

Негізінде, тарих ғылымындағы прагматизм-бұл әртүрлі мағынада қолданылатын термин. Алғаш рет «прагматикалық» сын есімі Полибия тарихына қолданылды, ол мемлекеттік оқиғаларға қатысты өткеннің бейнесін прагматикалық тарих деп атады, ал соңғылары олардың себептеріне, олардың жағдайлары мен салдарына байланысты қарастырылады, ал оқиғалардың бейнесі белгілі ілімді үйретуге бағытталған.

Прагматиканың негізгі ұғымдары-дәлдік, еркіндік және белсенділік.

Прагматиктер-күшті тұлғалар, көп сұрақ қоймайды, нақты, қажетті нәрселерді іздеп, соны істейді. Прагматик-белсенді тұлға. Барлық нәрсені, мәселені өз әдісімен, әрекетімен шешуге тырысады. Ол қандай әдіс қолданса да, мәселені шешеді. Прагматик өз мақсаттарына жетеді. Ұзақ уақыт бойы жоспар жасауды ұнатады. Кез келген бастаманың қалай жасалатындығына емес, нәтижесіне көп мән береді. Прагматик тұлға

үйренуден жалықпайды, зейін-түйсігін тәрбиелеумен болады. Кез келген істі ақылға салып, ұтымды жолын ойластырады. Қолда бар ресурсты жұмсауда минимализммен табыс тауып жетістікке жетуде максимализм қатар көрініс табатын тұлға шынайы прагматик десек болады. Бұл адамдар әлемге пайда тұрғысынан қарайды. Тәжірибе және практикадан басқа ештеңе шындық пен мағынаның өлшемі болып табылады. Моральға қатысты прагматизм-бұл нәтиже алудың моральдық құнына немқұрайлы қарау. «Максатқұралдарды ақтайды» - бұл нағыз прагматиктің сөздері.

Қорытынды.

Сонымен, романтика мен прагматиканың қасиеттерін біріктіретін адамдар бар. Бір жағынан, ол романтик сияқты қарапайым нәрселерден ләззат алуды біледі. Екінші жағынан, прагматик сияқты кез-келген қызметтің ұтымды пайдасын іздейді. Егер прагматик романтикалық қуанышты пайдалы деп санаса, онда ол романтик болуы мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Абдильдина Х.С. Прагматизм және жастардың бәсекеге қабілеті // Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университетінің хабаршысы. - 2020. - №1 (45). -39-46 б.
- 2 Кульжанова Ж.Т., Кульжанова Г.Т., Какимжанова М.К. Impact of technology on modern society – a philosophical analysis of the formation of technogenic environment // MediaWatch. – 2020. № 11(3). - p. 537-549
- 3 Семенов В. Е. Ценностные ориентации современной молодежи // Социол. исслед. – 2007. № 4. – 37-43 стр.

Ғылыми жетекшісі: ф.ғ.к., аға оқытушы Х.С. Абдильдина